

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

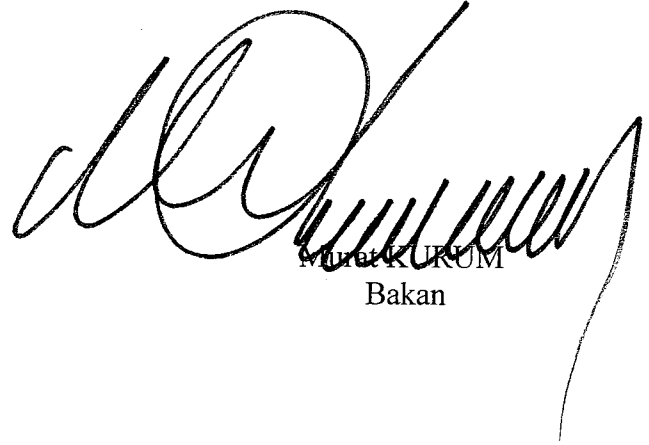
Sayı :30824082-610 - 11180493
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

09 Aralık 2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Mustafa KURUM
Bakan

EK:

-Liste ve Ekleri (64 Sayfa)

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ
SAYIN ÇİÇEK OTLU'NUN
TBMM 7/9340 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLAR**

SORULAR

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın açıklamalarına göre 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri'nde yaşanan 7.7 ve 7.6 büyüklüklerindeki depremlerde Hatay'da 13 bin 883, Kahramanmaraş'ta 7 bin 295, Adıyaman'da 5 bin 826, Malatya'da 4 bin 197, Gaziantep'te ise 3 bin 805 olmak üzere bölgede 36 bin 932 bina depremde anında yıkılmıştır. Toplam 872 bin bağımsız bölümden oluşan 311 bin bina ise aldıkları hasarlar nedeniyle kullanılamaz hale gelmiştir. 11 ilde yıkılan binaların molozları kontrolsüz bir şekilde boş arazilere dökülmüştür. İlgili meslek odaları, deprem sonrası ortaya çıkan atıkların, doğru bir şekilde bertaraf edilemediği takdirde yeraltı su varlıklarına, tarım alanlarına, çevreye, bitki örtüsüne ve insan sağlığına vereceği zararlara dikkat çekmektedir. Hatay'da molozlar Asi Nehri'nin kenarlarına, tarım arazilerine ve geçici yaşam alanlarının yakınlarına dökülmüştür. İl genelinde 38 döküm sahası mevcuttur. Malatya'da molozların döküldüğü alanda yeraltı sularında kirlilik artmış, asbestin ve enkaz tozlarının etkileriyle Beydağları Bölgesi'nde gözle görünür boyutta hava kirliliği meydana gelmiştir. Adıyaman'da molozlar Atatürk Barajı'nı besleyen dere yataklarına dökülmüştür. Şanlıurfa'da Ziyaret Çayı'nın yanı döküm ve ayrıştırma yeri olarak seçilmiştir. Kahramanmaraş'ta molozlar merkeze çok yakın alanlara dökülmüştür. Hatta yanlışlıkla şahıs arazilerine döküldüğü aktarılmıştır.

Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nin Hatay'da deprem sonrası inşaat ve yıkıntı atıklarında bulunan asbesti belirlemek üzere yapmış olduğu araştırmada; enkaz kaldırma çalışmalarının yapıldığı binaların hemen hiç birinde sulama faaliyeti yapılmadığı, hafriyatın depolama alanlarına taşınması esnasında kullanılan kamyonların kasalarının toz yayılımını önlemek amacıyla branda vb. malzeme ile kapatılmadığı, depolama alanlarının yer seçiminde önceliğin inşaat ve yıkıntı atıklarının çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirmeye değil, lojistik imkanlara öncelik verildiği, asbest liflerinin yaşam alanlarına ve faunaya yayıldığı tespit edilmiştir. 26 Temmuz 2023 tarihinde İnşaat Mühendisleri Odası yıkım çalışmaları esnasında Malatya'da asbest, ampullerdeki civa buharı, kurşun ve PCB maddelerinin kente "zehir saçtığını" açıklamıştır. Asbest maddesi, Uluslararası Kanseri Araştırmaları Ajansı'nın (IARC) kanserojen maddeler listesinde "kesin kanserojen" olarak tanımlanmıştır. 2010 yılından önce tüm binalarda çimento, oluklu çatı kaplama, su borusu, boru izolasyon ve contaları, macun gibi malzemelerde asbest kullanılmıştır.

Kentsel dönüşüm uygulamaları ve deprem gibi afetler nedeniyle binaların bilinçsizce ve tekniğine aykırı olarak gerçekleştirilecek yıkımları ve enkaz kaldırılması işi insan ve çevre yaşamını asbeste maruz bırakmaktadır. Deprem bölgesinde asbest atıklarının bertaraf edildiği tesis olmadığı da bilinmektedir. Enkaz kaldıran personel, Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğe göre çalışmamış, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınmamıştır. Demokratik kitle örgütlerinin verisine göre yıkımın gerçekleştiği yerlerde kişi başına ortalama 12 ton moloz düşmektedir. Depremden etkilenen bölgelerde enkazlar, inşaat molozlarının yanı sıra mobilyalar, elektronik atıklar, tıbbi atıklar, evsel atıklar ve altyapıda bulunan atık sulardan da oluşmaktadır. Başta

kimyasallar, toksik içerikli bileşenler, asbest gibi mineraller ve çeşitli kirleticiler, enkazın altında kalan diğer malzemelerle karışarak kontamine atık sınıfında değerlendirilmektedir. Anayasa'nın 56. maddesine göre, herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Atık yönetimi adına yürütülen enkaz kaldırma, taşıma ve depolama işleminin standartlara uygun yapılmaması nedeniyle bölgede atık kaynaklı kirlilik ve ekolojik yıkım ve ciddi halk sağlığı sorunları yaşanacağı iddia edilmektedir.

Bu bağlamda;

- 1- Bakanlığınızın verilerine göre deprem bölgesinde ne kadar moloz çıkmıştır? Molozların illere göre dağılımı ne kadardır?
- 2- Bakanlığınızın verilerine göre deprem bölgesinde molozlar kaç merkezde toplanmıştır?
- 3- Deprem bölgesinde molozların toplandığı alanlar hangi kriterlere göre ve kimler tarafından belirlenmiştir?
- 4- Molozlara depo sahaları olarak dere yataklarının, tarım alanlarının, zeytinliklerin ve deniz kıyısına yakın alanlar seçilmesinin yasal, bilimsel ve teknik esasları nedir?
- 5- Molozların toplandığı alanlar belirlenirken tarıma, yeraltı ve üstü su varlıklarına, çevreye, yerleşim alanlarına vereceği zararlar dikkate alınmış mıdır?
- 6- Enkaz kaldırma çalışmaları sırasında sulama neden yeterince yapılmamıştır? Tozdan etkilenen gönüllüler ve personel için gerekli ekipmanlar neden sağlanmamıştır?
- 7- Bakanlığınızın verilerine göre ne kadar asbestli katı madde depolanmıştır? Ne kadar asbest, hangi merkezde bertaraf edilmiştir? Molozlarda asbest tespiti ne şekilde yapılmıştır?
- 8- Asbest içeren molozların taşınması ve depolanmasında yasal kriterlere uyulmadığı iddiasına ilişkin açıklamanız var mıdır? Yüklenici firmalar asbest içeren katı maddelerle ilgili ne gibi tedbirler almıştır?
- 9- Yıkımlar yapılırken enkaz alanında çalışan işçiler için iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınmış mıdır?
- 10- Yıkımlar esnasında şirket çalışanları tarafından su borularına, çevreye zarar verildiği, kimi zaman ağaçların kesildiği iddiası doğru mudur? Bu iddialar hakkında bir araştırma yapılmış mıdır?
- 11- Depo sahalarında zemin uygulamaları yapılmış mıdır?
- 12- Deprem bölgesinde mevcut molozların çevreye, tarım alanlarına, halk sağlığına verdiği zararların tespitine yönelik çalışmalarınız var mıdır? Asbestin halk sağlığı sorununa neden olmaması için gereken önlemler alınmış mıdır?
- 13- Deprem bölgesinden asbestli molozların kaldırılmasının bilime ve tekniğe uygun olarak yapılması için ilgili meslek odaları ve bilim insanları ile iş birliği yapacak mısınız?

CEVAPLAR

İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yayımlanan “Türkiye Afet Müdahale Planı”nda (TAMP) “Afet Enkaz Kaldırma Çalışma Grubu” görevleri arasında;

- Enkaz döküm alanlarını belirlemek,
- Arama ve kurtarma çalışmaları bittikten sonra bina, tesisler ve çevredeki enkazın kaldırılmasını sağlamak,
- Yıkılması gereken hasarlı binaların yıkılması, yıktırılması ve enkazın kaldırılmasını sağlamak, yer almaktadır.

Bakanlığımız Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında, “afet bölgesinde enkazın kaldırılmasına yönelik koordinasyondan” sorumlu olarak görevlendirilmiştir.

18/03/2004 tarihli ve 25406 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği’nin 44’üncü maddesinde “Başta deprem olmak üzere doğal afetler sonucunda oluşan yıkıntı atıklarının yönetiminden, mahallin en büyük mülki amirinin başkanlığında oluşturulacak Kriz Merkezi sorumludur. Merkez, olası bir doğal afet durumunda oluşabilecek atık miktarı, bunların kaldırılması ve taşınması için gerekli araç-gereç ve ekipman ile bu atıkların depolanacağı uygun alanları bu Yönetmelikte belirtilen esaslara göre önceden tespit eder ve gereken hazırlıkları yapar. Doğal afetler sonucunda oluşan yıkıntı atıklarının taşınması ve depolanması faaliyetleri kriz merkezi tarafından yapılan planlamalar doğrultusunda, ilgili belediyenin sorumluluğunda belediye veya belediyenin yetkilerini devrettiği kişi ve kuruluşlar tarafından yürütülür.” Hükmü yer almakta olup buna göre; Valilikler tarafından yıkıntı atıklarının depolanacağı alan belirlenmektedir. Buna ilişkin çalışmalar Valilikler tarafından yürütülmektedir.

Yıkıntı atıklarının yönetiminin sağlandığı alanların tespitinde Üniversitelerin Çevre, Jeoloji, İnşaat, Maden ve Harita Mühendisliği Bölümü öğretim üyelerinden oluşan akademik komisyon ve ilgili kurumlar ile koordinasyon içerisinde saha ve yerinde inceleme çalışmaları yürütülmüştür.